

Broj XLII / 2018

Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

Civilno društvo i evropske integracije –

SUŽEN PROSTOR ZA ČUVARE DEMOKRATIJE

TEMA BROJA STR. 3–4

KOMENTAR STR. 5–6

Stevan Vujašinić, menadžer za komunikaciju s
Jugoistočnom Evropom u *Climate Action Network Europe*
sa sedištem u Briselu

KOLUMNA STR. 7–8

Na putu ka EU – Vreme, naš najveći kritičar

AKTUELNO STR. 13–14

Jubilej – BOŠ je priča o ljudima

PREDSTAVLJAMO STR. 15–16

Poglavlje 16 – Porezi

PREGLED NAJVAŽNIJIH DOGAĐAJA

- 1. septembar** **Johanes Han posetio Srbiju**
Početkom septembra, komesar EU za proširenje i susedsku politiku Johanes Han razgovarao je sa srpskim zvaničnicima o evropskim integracijama, daljim koracima Srbije u pregovorima o pristupanju Srbije EU, medijskoj strategiji i drugim pitanjima. Komesar Han je, tokom posete Srbiji, prisustvovao i svečanom otvaranju obnovljenog Žeželjevog mosta preko Dunava. [Više...](#)
- 12. septembra** **Žan Klod Junker održao govor o stanju Evropske unije**
Predsednik Evropske komisije Žan Klod Junker održao je svoj godišnji govor o stanju Unije pred poslanicima Evropskog parlamenta u Strazburu. U njemu je rezimirao rezultate postignute tokom prethodne godine, istakao izazove s kojima se Unija može suočiti u narednih godinu dana i predstavio predloge Evropske komisije za različite oblasti javnih politika. [Više...](#)
- 13 - 14. septembar** **Održana četvrta regionalna konferencija „Move. Link. Engage. The Enlargement: A Brand Old Story“**
U Beogradu je 13. i 14. septembra održana četvrta regionalna konferencija „Move. Link. Engage. The Enlargement: A Brand Old Story“, koja je okupila više od 170 učesnika, predstavnika civilnog, javnog i poslovnog sektora. Konferenciju je organizovala Beogradska otvorena škola, u saradnji s Kancelarijom za saradnju s civilnim društvom Vlade Republike Srbije, a uz podršku
- 17. septembar** **Evropska komesarka Marija Gabrijel posetila Srbiju**
Evropska komesarka za digitalnu ekonomiju i društvo Marija Gabrijel je tokom svoje posete Srbiji pohvalila rezultate koje je Srbija ostvarila u kratkom periodu na polju digitalizacije i transformacije javne uprave, kao i efikasnom donošenju i primeni seta zakona iz ovih oblasti. [Više...](#)
- 20. septembar** **Potpisan sporazum između Evropske agencije za graničnu i obalsku stražu (FRONTEX) i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije**
Evropski komesar za migracije, unutrašnja pitanja i građanstvo Dimitris Avramopoulos i ministar unutrašnjih poslova Srbije Nebojša Stefanović parafirali su sporazum o akcijama koje sprovodi Evropska agencija za graničnu i obalsku stražu (FRONTEX). Ovaj sporazum omogućuje da FRONTEX u saradnji sa MUP-om Srbije sprovodi granične provere migranata i time će povećati bezbednost spoljnih granica Evropske unije. [Više...](#)

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Masarikova 5/16, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Babić, Vladimir M. Pavlović, Jelena Jorgačević

Autori: Ana Stevanović Zdravev, Jelena Babić, Vladimir M. Pavlović, Vanja Dolapčev, Aleksandra Đurović, Evica Kuč

Lektura: Marijana Milošević

Objavlivanje elektronskog biltena „Progovori o pregovorima“ podržala je Fondacija za otvoreno društvo u Srbiji. Stavovi izneti u ovom biltenu nisu nužno stavovi Fondacije za otvoreno društvo. Beogradska otvorena škola odgovorna je isključivo za iznete informacije. Za stavove i informacije u autorskim tekstovima i intervjuima odgovorni su sami autori, odnosno intervjuisane osobe.

Civilno društvo i evropske integracije

SUŽEN PROSTOR ZA ČUVARE DEMOKRATIJE

U 2018. godini OCD i nezavisni mediji u Srbiji nisu u mogućnosti da nesmetano obavljaju svoj posao. Teškoća je mnogo – zakonodavna vlast, uprkos obavezi da komunicira s građanima, često to ne čini; finansijski problemi su brojni, naročito kada je reč o organizacijama na lokalnom nivou; stvara se loša slika o radu OCD... Ipak, sve je teže zamisliti bilo koji važniji društveno-politički dijalog bez učešća OCD.

Prema evidenciji Agencije za privredne registre, u Srbiji danas postoji preko 31.000 registrovanih udruženja građana, što Srbiju svrstava u države koje imaju organizovano i vitalno civilno društvo. Uprkos tome, među građanima/građankama Srbije i dalje postoji nerazumevanje kada je reč o ovom pojmu, uključujući i to ko čini udruženja i čime se bave.

U širem smislu, civilno društvo okuplja sve ne-državne aktere koji rade u javnom interesu, a ne povezuje ih, niti njima upravlja država. U tom kontekstu, civilnom društvu pripadaju i političke partije i mediji, sindikati i akademija, crkve i verske zajednice, kao i organizacije civilnog društva (OCD). Ipak, prema zakonskom okviru Republike Srbije, ovaj krug je sužen, pa su jedino OCD, odnosno „dobrovoljne i nevladine organizacije zasnovane na slobodi udruživanja više fizičkih ili pravnih lica osnovana radi ostvarivanja i unapređenja određenog zajedničkog ili opšteg cilja i interesa” regulisane ovim Zakonom. U njih spadaju: udruženja mladih, za mlade, ekološka, obrazovna, udruženja koja se bave zaštitom ljudskih prava, regionalnom saradnjom, očuvanjem kulturne baštine itd.

Mediji se susreću s različitim vrstama pritisaka, a neki od njih dobijaju veoma perfidnu formu, poput povlačenja i političkih pritisaka na oglašivače, ili potencijalne zloupotrebe konkursa za finansiranje medija na koji su mnogi mediji i udruženja novinara imali prigovore.

Evropske integracije podigle su značaj civilnog društva u procesu demokratizacije. Razvijeno civilno društvo predstavlja jedan od ključnih preduslova u okviru političkih kriterijuma za napredak u procesu pregovora za pristupanje Srbije EU. Uspostavljanje vladavine prava i pravne države, borba protiv korupcije, zaštita osnovnih prava i sloboda, ekonomska i socijalna kohezija nisu moguće bez njegovog aktivnog učešća.

Da budemo precizni, baš su nevladine organizacije temu evropskih integracija otvorile mnogo pre i same države, a zatim su

Foto: Nikola Stanojević

bile tu da prate svaki korak u napretku, počevši od 2005. godine kada počinje da se pregovara o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa EU. OCD pokreću bitna pitanja, upućuju na ključne probleme, učestvuju u donošenju i praćenju sprovođenja propisa i najvažnije, vrše kontrolnu ulogu nad radom javnih institucija.

Kad država čuti

U 2018. godini OCD i nezavisni mediji nisu u mogućnosti da nesmetano obavljaju svoj posao. Iako jesu deo pregovaračkog procesa, pre svega kroz članstvo u Nacionalnom konventu o Evropskoj uniji (NKEU), koji predstavlja zvaničnu strukturu za učešće građana u procesu evropskih integracija i okuplja preko 700 OCD, mnogi akteri civilnog društva ostaju na margini, bez mogućnosti da daju aktivan doprinos. Odnos između Vlade i OCD u poslednjem Izveštaju Evropske komisije za Srbiju ocenjen je kao fragmentiran i selektivan. Donošenje zakona po hitnom postupku smanjeno je sa 65% u 2016. na 44% u 2017. godini, ali je i dalje ograničen kvalitet demokratske rasprave i uključivanja civilnog društva u proces donošenja zakona. Ovo bi trebalo da poboljša ovogodišnje usvajanje Zakona o planskom sistemu i izmene Zakona o državnoj upravi, koji određuju obavezno učešće javnosti u pripremi zakona i drugih propisa. Međutim, uprkos obavezi da

komunicira s građanima, zakonodavna vlast u Srbiji nije dovoljno otvorena za interakciju i konsultacije s građanima (odsustvo proaktivne komunikacije, javnog objavljivanja dokumenata, učešće javnosti u javnim slušanjima, internet komunikacije i komunikacije preko društvenih mreža).¹

U periodu od 2012. do 2015. godine, preko 60 zemalja sveta je donelo restriktivne zakone za civilno društvo. Restrikcije se odnose na međunarodno finansiranje, pravni okvir ili direktno na ograničenje prava okupljanja građana/građanki. Iako nije reč o novom fenomenu, „suženi prostor za civilno društvo“ (shrinking space for civil society) je poslednjih godina jedan od ključnih problema na koji upućuju OCD i mediji u Srbiji, ali i predstavnici EU.

Nacrt novog Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja i zaštiti podataka o ličnosti okupilo je preko 80 organizacija civilnog društva, koje su ukazale na štetnost pojedinih odredbi Nacrta izmenjenog zakona. S obzirom na to da je stepen komunikacije državnih institucija s građanima na niskom nivou, pristup informacijama od javnog značaja predstavlja jedan od osnovnih instrumenata za rad civilnog društva, kao i istraživačkih medija. Predlog novog Zakona oslobađa preduzeća koja su (delom) u državnom vlasništvu od obaveze da javnosti dostavljaju podatke o svom poslovanju.

O nepodobnima i podobnima

Evropska unija ulaže u razvoj civilnog društva u Srbiji kroz izgradnju podsticajnog okruženja društva i ulaganje u institucionalnu održivost organizacija. Mnogobrojna finansijska sredstva su dostupna organizacijama civilnog društva u Srbiji kroz EU programe.² Evropske integracije direktno utiču na stvaranje neometanog okruženja za rad civilnog društva kroz dostupna sredstva pretpristupne pomoći, ali i stvaranje uslova za saradnju na regionalnom i EU nivou. Ipak, OCD se u Srbiji susreću s brojnim finansijskim problemima, naročito kada je reč o organizacijama na lokalnom nivou. Još opasnije, sve su učestaliji pritisci i napadi na aktiviste civilnog društva, naročito na branitelje/braniteljke ljudskih prava i LGBTIQ aktiviste. Pritisци se najčešće ispoljavaju kroz stigmatizaciju aktivista kao stranih plaćenika i izdajnika naroda, što se često ispoljava i u govorima predstavnika vlasti. Tabloidni mediji i dalje čine najveći udeo u formiranju javnog mnjenja, te je tako sve izraženija podela na podobne i nepodobne organizacije i medije. Mediji se susreću s različitim vrstama pritisaka, a neki od njih dobijaju veoma perfidnu formu, poput povlačenja i političkih pritisaka na oglašivače, ili potencijalne zloupotrebe konkursa za finansiranje medija na koji su mnogi mediji i udruženja novinara imali prigovore.

¹ Istraživanje „Otvorenost parlamenta u Srbiji u 2017. godini“, Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA)

² Programi EU otvoreni za civilno društvo

Neslavni trend

Sve pobrojano Srbiju svrstava u zemlje u kojima je sužen prostor za delovanje civilnog društva, što je fenomen zabeležen na svetskom nivou počevši od 2004. godine. U periodu od 2012. do 2015. godine, preko 60 zemalja sveta je donelo restriktivne zakone za civilno društvo. Restrikcije se odnose na međunarodno finansiranje, pravni okvir ili direktno na ograničenje prava okupljanja građana/građanki. Iako nije reč o novom fenomenu, „suženi prostor za civilno društvo“ (eng. *shrinking space for civil society*) je poslednjih godina jedan od ključnih problema na koji upućuju OCD i mediji u Srbiji, ali i predstavnici EU. U Srbiji se pogoršanje beleži kroz stvaranje loše javne slike o radu civilnog društva, što beleži i USAID indeks za održivost civilnog društva (poslednji rađen za 2016. godinu). Stvaranju slike o radu OCD kao stranih plaćenika i destabilizatora društvenog poretka najviše doprinose tabloidni, prorežimski mediji, a na udaru su najpre one organizacije i mediji koji kritički preispituju odluke Vlade. Još jedan skoriji izveštaj međunarodne organizacije *Freedom House* za Srbiju beleži pad demokratičnosti u odnosu na okruženje u kome rade OCD i mediji. Prema nalazima ovog izveštaja, stepen demokratičnosti u 2018. godini beleži najnižu ocenu još od 2003. godine.

Iako svake godine u Srbiji bude registrovano oko 2.500 novih organizacija, neveliki je deo civilnog društva koji vrše ulogu psa čuvara demokratije. Zbog toga, važno je stalno podsećati na važnost udruživanja i političkog okupljanja građana.

Iako je rad OCD otežan usled iznetih okolnosti, sve je teže zamisliti bilo koji važniji društveno-politički dijalog bez učešća civilnog društva. OCD su članice Zajedničkog konsultativnog odbora EU Srbija koji prati napredak procesa EU integracija, civilno društvo je aktivni deo Berlinskog procesa koji prati EU integracije zemalja Zapadnog Balkana, kao i mnogo drugih inicijativa na EU i regionalnom nivou. Beogradska otvorena škola (BOŠ), kroz 25 godina rada u civilnom društvu, prepoznaje značaj učešća građana u donošenju propisa koji nastaju usaglašavanjem domaćeg zakonodavstva sa EU zakonodavstvom. Zbog toga, BOŠ okuplja lokalne OCD kroz inicijativu *Progovori o pregovorima*, kao i kroz projekat *Civilno društvo za EU integracije*, putem kojih učestvuje u svim koracima na putu kreiranja pozitivnih promena kroz integraciju Srbije u EU.

Iako svake godine u Srbiji bude registrovano oko 2.500 novih organizacija, neveliki je deo civilnog društva koji vrše ulogu psa čuvara demokratije. Zbog toga, važno je stalno podsećati na važnost udruživanja i političkog okupljanja građana. I ko će, ako ne mi?

Ana Stevanović Zdravev,
Beogradska otvorena škola

IMAJU LI SRBIJA I ZAPADNI BALKAN ENERGIJU ZA EVROPSKE INTEGRACIJE?

U Evropsku uniju se ne ulazi, već se Evropskom unijom postaje! Ovo je jedna od najupečatljivijih poruka koje nosim sa Četvrte godišnje konferencije Beogradske otvorene škole, koja je 13. i 14. septembra okupila više od stotinu predstavnika vladinog, nevladinog i privatnog sektora iz svih krajeva Zapadnog Balkana, da zajedno promišljamo naš evropski postanak. Ja dodajem: ko Evropskom unijom postaje, u čađi uglja ne ostaje! Evo zašto:

Težnja ka dobrom zdravlju, dugom i kvalitetnom životu

Izmerivši katastrofalan uticaj zagađenja vazduha na ljudsko zdravlje, prouzrokovanog sagorevanjem uglja radi dobijanja električne energije, zdravstvene troškove i ekonomske gubitke koji proizilaze iz hroničnih oboljenja – pre svih disajnih organa, odsustva s posla i preuranjenih smrti, Evropa se, uz par izuzetaka, okrenula obnovljivim izvorima energije i energetske efikasnosti kao glavnim prioritetima tranzicije ka energetskim sistemima koji ne koštaju zdravlje i živote.

I dok se u Evropi sve veći broj država opredeljuje za fazno gašenje termoelektrana na uglj, uz razvoj obnovljivih izvora koji će nadomestiti neophodnu energiju, na Zapadnom Balkanu, gde 16 zastarelih termoelektrana zagađuje isto koliko i 296 evropskih zajedno, političari slavodobitno objavljuju vesti o kreditnom zaduživanju radi zamene ove amortizovane flote – novim termoelektranama.

Procenjuje se da je u Evropskoj uniji samo 2015. godine preuranjeno umrlo 19.500 ljudi zbog zagađenja iz evropskih termoelektrana, jednog od glavnih zagađivača vazduha. Štaviše, katastrofalan uticaj sagorevanja uglja, istina indirektan, može se videti i u sve češćim neoprekama ekstremnih klimatskih događaja kao što su suše, bujične poplave i druge manifestacije globalnog zagrevanja indukovano sagorevanjem fosilnih goriva, odnosno emisijama gasova sa efektom staklene bašte.

Stoga ne čude napori koje svet ulaže u implementaciju Pariskog sporazuma o klimi, odnosno tekuće rasprave o adekvatnosti evropskih ambicija u oblastima umanjenja emisija gasova sa

Foto: Nikola Stanojević

efektom staklene bašte, povećanja energetske efikasnosti i upotrebe obnovljivih izvora energije. Ove ambicije su manjkave u odnosu na potrebe i ciljeve Pariskog sporazuma, a opet svetlosnim godinama ispred Srbije i Zapadnog Balkana.

I dok se u Evropi sve veći broj država opredeljuje za fazno gašenje termoelektrana na uglj uz razvoj obnovljivih izvora, koji će nadomestiti neophodnu energiju, na Zapadnom Balkanu, gde 16 zastarelih termoelektrana zagađuje isto koliko i 296 evropskih zajedno, političari slavodobitno objavljuju vesti o kreditnom zaduživanju radi zamene ove amortizovane flote – novim termoelektranama.

Dok se u Evropi države članice sudskim putem privode čuvanju i zaštiti čistog vazduha, u državama Zapadnog Balkana, od kojih su neke kao Bosna i Hercegovina svetski vicešampioni po zagađenju vazduha izgubivši neslavnu titulu u konkurenciji sa Severnom Korejom, ne postoje čak ni funkcionalni sistemi, odnosno institucionalizovana praksa redovnog i tačnog praćenja kvaliteta vazduha, o čijim rezultatima bi se javnost blagovremeno obavestavala.

Težnja ka ekonomskom napretku i visokom životnom standardu

U Evropi, baš kao i u drugim krajevima sveta opredeljenim za konkurentnost u sve globalizovanijoj svetskoj privredi, važi načelo *Uštedeni evro je zarađeni evro!* (originalno američka izreka glasi *a dollar saved is a dollar earned*). Zato se sve ambiciozniji i obavezujući ciljevi energetske efikasnosti opisuju kao novi izvor energije u tekućoj i hitnoj energetske tranziciji.

Ovo načelo, međutim, ne važi na Zapadnom Balkanu, jednom od energetske najintenzivnijih regiona Evrope. Za potrebe ovog članka, dovoljno je da na sledeći način prevedemo sofisticirane indikatore našeg visokog energetskeg intenziteta: To znači da trošimo mnogo energije radi proizvodnje vrlo malo bogatstva. Naša energetska neefikasnost, od niskog kvaliteta našeg lignita, do neefikasnosti proizvodnje, do gubitaka u distribuciji, do energetske neefikasnosti objekata i neodgovornog ponašanja u korišćenju energije bukvalno su teg na nogama naših privreda, zbog kojeg nam je teško da se našim proizvodima i uslugama takmičimo u međunarodnim okvirima i konkurentnošću naših proizvoda i usluga zaradimo za viši životni standard.

Razumljivo je široko rasprostranjeno uverenje da naša loša ekonomska situacija ne može da nam priušti kvalitetna i dugoročna rešenja prelaska na dobru energiju. Pa ipak, ko ne plati na mostu, plaća na ćupriji zdravljem, niskim standardom, štetom u okruženju.

Prelazak na obnovljive izvore energije, pre svih na energiju vetra i solarnu energiju, ali i na druge obnovljive izvore, u Evropi i svetu poprima eksponencijalni rast, obezbeđujući milione novih radnih mesta, istraživanja i razvoj za inovacije i visok prinos na investicije. Čini mi se da dve grupe faktora presudno utiču na dinamiku rasta u ovom sektoru:

Prvo, emitovanje gasova sa efektom staklene bašte postaje sve skuplje, čak prohibitivno skupo. Cena emisije CO₂ unutar Evropskog sistema trgovine emisijama, kojim se ograničavaju ukupne emisije radi sprečavanja opasnih klimatskih promena, skočila je sa Eur 6 po toni emitovanog CO₂ pre nešto više od godinu dana na preko Eur 25 po toni. Fosilna goriva, a pre svih uglj, polako ali sigurno koštaju svoje vlasnike više nego što zarađuju. U zemljama Zapadnog Balkana poslovnim planovima za izgradnju novih termoelektrana na uglj, međutim, nisu predviđeni troškovi emisija uprkos višedecenijskom projektovanom veku eksploatacije ovih postrojenja. S jedne strane ovo ne čudi pošto je reč o takozvanim razvojnim projektima nasleđenim još iz doba bivše Jugoslavije. Međutim, iznenađuje to da zemlje koje pretenduju na članstvo u Evropskoj uniji ne smatraju da će njihove emisije biti podložne ograničenjima koja u toj Uniji važe za druge članice.

Drugo, ubrzani tehnološki razvoj obnovljivih izvora energija, skladištenja i prenosa energije srozao je troškove proizvodnje energije iz obnovljivih izvora dovoljno nisko da se u Danskoj i Holandiji, na primer, već postavljaju prvi vetroparkovi, istina na otvorenom moru, bez podsticajnih sredstava! Tamo gde se podsticajna sredstva za obnovljive izvore energije plaćaju investitorima, to se sve češće čini na osnovu primene tržišnih principa u određivanju nivoa podrške, kao što su aukcije na kojima se investitori takmiče u što manjem opterećenju javnih finansija energijom dobijenom iz obnovljivih izvora.

U našem delu Evrope ostajemo lojalni feed-in tarifama, za čiju isplatu investitorima u obnovljive ali zanemarljive izvore energije, kao što su male hidroelektrane ili daleko značajnije vetroparkove uvećavaju račune građanima i privredi, posebno iskazujući doplatu za skuplju obnovljivu energiju, kriveći Evropsku uniju

za poskupljenje, budući da ih je ista materala na otkup ove skupe energije uprkos onolikom domaćem uglju.

Umesto zaključka: tri rešetke robovanja Zapadnog Balkana fosilnoj energetici

Nismo mi na Zapadnom Balkanu usamljeni u robovanju navikama. Ipak, čini se da ih teže menjamo od drugih, čak i kad znamo da su štetne za nas. Možda je potrebno preći s tretiranja simptoma na lečenje uzroka. Evo tri koja ovom prilikom kandidujem mojim zapadnobalkanskim cimerima iz sva tri sektora: vladinom, nevladinom i privatnom; i na svim nivoima - lokalnom, pokrajinskom, državnom i regionalnom:

Nije do nas! (čitaj: lenjost): iako je tačno da geopolitička kretanja često nadilaze naše moći da bitnije utičemo na šire trendove, jednako je istina da smo sami odgovorni što nemamo sopstvene moderne, velike energetske projekte koje bismo kandidovali kad se pojavi šansa ili partner za finansiranje, već brišemo prašinu s projekata spremanih još krajem prošlog veka. Isto važi i za potrošače energije, koje se prečesto setimo samo kad je nestane.

Strah od nepoznatog! (čitaj: neznanje): Vesti o klimatskim promenama i njihovoj vezi sa energetikom, javnom zdravlju i zahtevima međunarodne konkurentnosti nisu nepoznate u upravnim i nadzornim odborima naših javnih energetskih preduzeća i fakulteta s kojih se regrutuju donosioci odluka, ali jesu nepoželjne jer doktorate iz 70-ih i 80-ih godina 20. veka čine zastarelim, ugrožavajući postojeći status i uticaj potrebom za stalnim usavršavanjem, novim istraživanjima, konkurencijom i preduzetništvom. Pravična tranzicija čitavog sektora neće biti moguća, čak ni pravična, ako ne uključi i ne angažuje ne samo sindikate već i naše fakultete, naučne institute i komore bez kojih ne možemo i ne želimo.

Prelazak na obnovljive izvore energije, pre svih na energiju vetra i solarnu energiju, ali i na druge obnovljive izvore, u Evropi i svetu poprima eksponencijalni rast, obezbeđujući milione novih radnih mesta, istraživanja i razvoj za inovacije i visok prinos na investicije.

Kratkoročnost odlučivanja! (čitaj: ne živimo, već preživljavamo): Razumljivo je široko rasprostranjeno uverenje da naša loša ekonomska situacija ne može da nam priušti kvalitetna i dugoročna rešenja prelaska na dobru energiju. Pa ipak, ko ne plati na mostu, plaća na ćupriji, zdravljem, niskim standardom, štetom u okruženju.

Ja se ne osećam dovoljno bogatim da bih kupovao jeftine stvari. A Vi?

Stevan Vujasinović,
menadžer za komunikaciju s Jugoistočnom
Evropom u Climate Action Network Europe
sa sedištem u Briselu

Na putu ka EU

VREME, NAŠ NAJVEĆI KRITIČAR

Da li je proširenje, u poslednjih godinu dana, opet postalo „nova“ omiljena reč na Zapadnom Balkanu? Da li je tako i kod onih kojima pristupamo? Postoji li volja da zajednički radimo na tome da uspemo i da proširenje od puke reči postane rezultat? Da li smo spremni da za sve što predstoji preuzmemo i odgovornost?

Pre godinu dana, septembra 2017, skoro da smo mogli da čujemo fanfare, ponovo smo razvijorili zastave, uglačali zvezdice na reverima i spremno zahuktali napred. Naime, kao što je poznato, tada je predsednik Evropske komisije Žan Klod Juncker, u svom redovnom godišnjem Govoru o stanju Unije, vratio vetar u leđa preostalom delu Balkanskog poluostrva koje stremi punopravnom članstvu Evropskoj uniji.

Naredne nedelje predsednik Juncker će ponovo zauzeti centralnu govornicu u Evropskom parlamentu u Strazburu, gde će predstaviti protekla postignuća i dati smernice za evropsku plovidbu u narednom periodu.

I dok čekamo taj govor, ne bi bilo zgoreg i da se mi preispitamo, analizirajući rezultate godine u kojoj nam se vratilo proširenje.

Kako bi ispunila svoj deo zadatka, Evropa je zasukala rukave, naoštrila pera i predstavila nov set dokumenata koji su široko prihvaćeni, nadasve hvaljeni i detaljno predstavljeni. Države članice, koje su u šestomesečnim krugovima u poslednjih gotovo godinu i po dana preuzimale predsedavanje, postavljale su proširenje visoko na agendama svojih prioriteta. Visoki evropski zvaničnici neštedimice su posećivali region i iznova potvrđivali svoju posvećenost zajedničkom puta i poslu koji nas čeka.

Posle dugo vremena, Evropska unija je iskoračila iz svoje zone komfora, napravila korak i postavila vremenske okvire za nove (buduće) zapadnobalkanske države članice. Izazivajući buru reakcija, uz rok je došao i jasan uslov. Zasnovano na rezultatima i ostvarenom napretku. Za svaku zemlju pojedinačno. Nije lako do tamo i do tada stići.

Posle skoro 15 godina, u maju je u bugarskoj prestonici održan Samit EU – Zapadni Balkan. Berlinski proces i dalje živi. Govorimo o povezivanju; o prostoru u kome je roming prošlost; gde ne postoje granice za mobilnost ljudi, za naučnike, istraživače,

Izvor fotografije: Media centar

robu, usluge... Razgovaramo o Evropskoj uniji na Zapadnom Balkanu, čemu i težimo.

Posle dugo vremena, Evropska unija je iskoračila iz svoje zone komfora, napravila korak i postavila vremenske okvire za nove (buduće) zapadnobalkanske države članice. Izazivajući buru reakcija, uz rok je došao i jasan uslov. Zasnovano na rezultatima i ostvarenom napretku. Za svaku zemlju pojedinačno. Nije lako do tamo i do tada stići.

Gde su rezultati potrebni? Gde su vidljivi?

Kroz potvrđenu evropsku perspektivu i to je jasno: ispunjavanje postavljenih, dogovorenih i unapred poznatih ciljeva u oblastima koje su ključne za celokupni razvoj društva: vladavine prava, poštovanje ljudskih i manjinskih prava, slobode medija, reforma javne uprave čije unapređenje neminovno vodi funkcionisanju institucija, ekonomskom napretku i unapred zacrtanoj evropskounijskoj budućnosti.

Dokumenta, perspektiva i posete vodili su do još nekoliko otvorenih poglavlja za zemlje koje već pregovaraju o članstvu – Srbiju i Crnu Goru – bez velikih pomaka u onima koja su već otvorena; nekom odloženom, okvirnom početku pregovora za Albaniju i Makedoniju; koraku ka stvarnoj viznoj liberalizaciji sa Kosovom*; sveprisutnom zastoju sa Bosnom i Hercegovinom.

Lista nije duga i daleko je skromnija od početnog, septembar-skog zanosu.

A Zapadni Balkan? Zapadni Balkan je bio dobar domaćin evropskim zvaničnicima.

U godini u kojoj smo se svi vratili proširenju rezultati su, u najmanju ruku, skromni: i/ili nevidljivi i/ili daleki.

I pre nego što iznova, nakon što poslušamo predsednika Junke-
ra, obećamo mnogo, ne bi bilo zгореga da svi za (ne)ostvareno
preuzmemo i deo odgovornosti za preuzete obaveze i istaknute
želje. Za perspektivu. Sa obe strane.

EU da preuzme odgovornost za dvoglasje i/ili bezglasje prema
Zapadnom Balkanu, kada je reč o onome što je osnova na-
pretka. Rezultatima. Tamo gde su najbitniji. U institucijama
koje funkcionišu. U pravima koja se poštuju. U medijima koji
su glasni. Ka civilnom društvu koje je uključeno. Odgovorno.
Posvećeno. Ka građanima koji razumeju.

Na Zapadnom Balkanu koji je mnogo u jednom. Koji radi ka
uspostavljanju prostora bez rominga, tako što priznaje brojeve;
koji omogućava mobilnost tako što briše granice, a ne posta-
vlja nove; gde institucije koje služe građanima rade za njih i s
njima; gde civilno društvo i mediju imaju pokretačku ulogu,
odgovornu i posvećenu; gde građani da bi podržali, (moraju da)
razumeju; gde su brojevi pregovaračkih poglavlja sadržina koja
znači nešto svima; gde ti brojevi postaju rezultati i koristi za
svakog koga se tiče.

I kada iznova zasućemo rukave, naoštrimo pera, iskažemo
spremnost, prihvatimo obaveze i posvetimo se rezultatima, ne
zaboravimo da je vreme, uz (ne)posvećenost, možda naš najveći
kritičar.

Da nam se ne desi onaj beketovski scenario:

VLADIMIR: *Onda, idemo?*

ESTRAGON: *Idemo!*

(*ostaju na mestu*)

*Jelena Babić,
Beogradska otvorena škola*

O EU i drugim demonima

NEPODNOŠLJIVA LAKOĆA EVROPSKE INTEGRACIJE

„Jer, zemlja koja danas nije spremna da pred ulazom evropske pećine s blagom stane s molbom, sutra će stajati s lončetom za milostinju“

Borislav Pekić, Sabrana pisma iz tuđine

Novo istraživanje Ministarstva za evropske integracije o evropskoj orijentaciji građana Srbije, koje sigurno nije promaklo onima koji se interesuju za evropsku budućnost Srbije, pokazuje trend povećanja podrške pristupu Srbije EU. Ali čak i površna analiza predstavljenih podataka ukazuje da se i dalje suočavamo sa suštinskim nerazumevanjem prirode evropskih integracije i naše uloge kao građana – dva činioca koji mogu značajno da uspore demokratsku transformaciju srpskog društva u ovom procesu.

Novo istraživanje kaže da, ukoliko bi se sutra raspisao referendum za pristupanje Srbije EU, 55% građana bi glasalo za; percepcija EU je pozitivna kod 44% građana, što potvrđuje trend rasta podrške započet u 2016. godini. Na prvi pogled izgleda dobro – ali samo na prvi. Ovi procenti su, međutim, daleko ispod podrške koju su pokazali građani prilikom poslednjih talasa proširenja (od 66,83% građana koji su glasali „za“ na referendumu u Estoniji do 92,46% „za“ na referendumu u Slovačkoj prilikom *big bang* proširenja 2004. godine, 89,7% „za“ u Rumuniji na referendumu

Prema najnovijem istraživanju, građani Srbije nam jasno poručuju da nas EU sputava na našem putu ka toj istoj EU, a i kada prevaziđemo tu prepreku, država će imati više koristi od integracije od nas samih?!

održanom 2003. godine i 66,7% glasova za pristupanje Hrvatske EU na referendumu održanom 2012. godine). Velika podrška građana pristupanju države EU je neophodna, pre svega, da bi se preuzeo zajednički napor i podelila odgovornost za suštinske promene, koje često mogu biti vrlo zahtevne i u prvi mah veoma nepopularne, a koje proces evropskih integracija donosi jednom društvu. Podrška velike većine građana, takođe, predstavlja nedvosmisleni dokaz da kao zajednica prepoznajemo, razumemo, delimo i primenjujemo u praksi vrednosti i standarde javnih politika i pravnih tekovina EU.

Zašto se i dalje neuspešno borimo sa shvatanjem ideje pristupanja EU i našom ulogom u mozaiku evropske integracije?

Foto: Nikola Stanojević

Zamućeni pogled građana Srbije

Politička dimenzija procesa evropskih integracija dominira u našem javnom životu. Preopterećena težinom političkih odluka koje treba doneti, ali i nepotrebnom politizacijom nekih odluka koje su već donesene, suština evropskih integracija je, u praksi, i dalje zamagljuje za građane Srbije. Evropske integracije nisu cilj koji bi trebalo da se formalno nađe na nečijoj političkoj agendi već referentni okvir koji bi trebalo da ponudi održiv, u praksi proveren i dokazan, model za primenu standarda i dosezanje vrednosti neophodnih za funkcionisanje i stalni napredak moderne, demokratski ustrojene zajednice. Ma koliko jednostavno zvučalo, građanima Srbije ovo nije baš najjasnije. Prema rezultatima istraživanja, baš ta EU je ključni kočničar procesa – politika stalnog uslovljavanja i ucena koju EU primenjuje prema našoj državi je, za svakog četvrtog građanina uključenog u istraživanje, ključni razlog koji usporava ulazak Srbije u EU. Dalje, svaki drugi građanin uključen u istraživanje smatra da bi pre država nego oni lično imala koristi od članstva u EU. Građani nam, dakle, jasno poručuju da nas EU sputava na našem putu ka toj istoj EU, a i kada prevaziđemo tu prepreku, država će imati više koristi od integracije od nas samih?!

Pristupanje EU trebalo bi da podrazumeva postepeni preobražaj Srbije u modernu evropsku državu. U tom smislu evropske integracije ne predstavljaju spolja nametnuti standard, nego

model kvalitetnijeg života koji želimo da postignemo radi sebe samih. EU je, u tom smislu, partner koji je osmislio okvir i instrumente i ponudio pruženu ruku pomoći da se primenom EU standarda i vrednosti gorepomenuti model života zaista i ostvari. Što se tiče uloge države, ona predstavlja samo partnera na zajedničkoj misiji s resursima koje smo mu poverili, s jednim ciljem – unapređenje kvaliteta života nas kao građana i zajednice u kojoj živimo.

Kobna inertnost

Više od polovine građana uključenih u istraživanje glasalo bi za pristupanje Srbije u EU. Međutim, dobar deo nije spreman da se dodatno školuje, prekvalifikuje ili usavršava (43% anketiranih), da još neko vreme živi nezadovoljavajućim životnim standardom (44%) da izmeni svoje dosadašnje životne (36%) i radne navike (40%). Ovakav stav građana Srbije je poguban ako imamo u vidu sledeće činjenice:

- Građani Srbije su, u proseku, manje obrazovani nego građani novih država članica Evropske unije. Obrazovni sistem se još nije prilagodio dinamičnim promenama i samim tim država ima ozbiljne probleme sa obrazovnim ishodima.
- Srbija ima najnižu ukupnu stopu zaposlenosti u Evropi (55% stanovništva starosti 15–64 godine u poređenju sa 67% u EU28), uz veliki broj radnih mesta koja su niskog kvaliteta (skoro četvrtina od ukupnog broja zaposlenih) i kvantiteta.

- Relativno siromaštvo je među najvećim u Evropi (25% ljudi u Srbiji zarađuje manje od 60% prosečne zarade, a skoro pola miliona ljudi živi ispod konzervativno određene granice siromaštva u 2016. godini)
- Srbija je već nekoliko godina unazad, prema istraživanjima Eurostata, u vrhu (ako ne i na prvom mestu) država s najvećim socijalnim razlikama u Evropi.

Logika evropske integracije je za nas istovremeno laka za razumevanje i nepodnošljivo bolna za primenu – želimo u EU, ali nećemo da preuzmemo odgovornost za sopstveno (ne)delovanje, prepoznavamo sve prednosti i koristi, ali nismo spremni da unapređujemo sebe i menjamo svoje radne i životne navike, ne pristajemo na ovako loš kvalitet življenja, ali ne želimo da shvatimo i učinimo nešto da bi se on popravio.

Dok se ovakav pristup ne promeni, ne možemo očekivati i suštinsku integraciju u EU. Na stranu to što se ta ista EU nalazi u vrtlogu krize s previše otvorenih pitanja i premalo jasnih odgovora. To je neka druga priča kojoj mi, takođe, treba da damo pečat. Hajde da se, za početak, fokusiramo na nas same – to je nešto što možemo da menjamo s mnogo većim stepenom izvesnosti i vere u konačan uspeh.

Vladimir M. Pavlović,
Beogradska otvorena škola

Logika evropske integracije je za nas istovremeno laka za razumevanje i nepodnošljivo bolna za primenu – želimo u EU, ali nećemo da preuzmemo odgovornost za sopstveno (ne)delovanje, prepoznavamo sve prednosti i koristi, ali nismo spremni da unapređujemo sebe i menjamo svoje radne i životne navike, ne pristajemo na ovako loš kvalitet življenja, ali ne želimo da shvatimo i učinimo nešto da bi se on popravio.

O značaju istraživanja

KA BOLJIM JAVNIM POLITIKAMA

U poslednjih nekoliko godina Beogradska otvorena škola je predlagala, zagovarala i unapredila javne politike u Srbiji. Predlozi zaposlenih u Beogradskoj otvorenoj školi su se našli u više zakona, strategija, akcionim planovima i dr.

Kroz predloge praktičnih politika i njihovo javno zagovaranje doprinosi se razvoju otvorenog, demokratskog društva, razvoju inkluzivnog i transparentnog procesa kreiranja praktičnih politika i donošenja odluka. A kako zapravo to izgleda i koja je uloga istraživanja u tom procesu?

Želja za znanjem obično ishoduje ideju, ideja istraživanje, a istraživanje znanje. Potom znanje traži novo znanje i tako u krug. Sve to zajedno bi trebalo da doprinosi boljitku društva. Čak i zanemarljiva promena može kao grudva snega da se zakotrlja i razvija kroz dane, nedelje, mesece i godine, a na taj način društvo postaje bolje za život. Upravo je Beogradska otvorena škola dom takvog razvoja od samih svojih početaka. Svima onima koji već decenijama teže da postanu deo zajednice znanja, ali i da je obogate, u Beogradskoj otvorenoj školi vrata su upravo takva, otvorena.

Iako se Beogradska otvorena škola od samih svojih početaka iz 1993. godine bavi istraživanjima, od 2004. godine ta istraživanja

je počela da uobličava u predloge praktičnih politika. Šta je, zapravo, predlog praktične politike? U pitanju je dokument u kojem se analizira određeni praktičnopolitički problem/pitanje, razmatraju raspoložive opcije i na osnovu procene verovatnih posledica različitih opcija predlaže najbolje rešenje. Tako bar kaže jedna od zvaničnih definicija. Jednostavnije, predlog praktične politike daje najbolja moguća rešenja za problem. Upravo je Beogradska otvorena škola uvela, ne samo u našoj zemlji već i u zemljama okruženja, pojam i praksu pisanja predloga praktičnih politika u istraživački i zagovarački mejnstrim. Od tada zaposleni i studenti, saradnici Beogradske otvorene škole aktivno proizvode takve radove, kao sredstvo prikazivanja i uticaja na različite oblasti javnih politika.

Danas, Beogradska otvorena škola istražuje i unapređuje javne politike u sledećim oblastima: dobro upravljanje, karijerno vođenje i savetovanje, usklađivanje obrazovanja i tržišta rada, omladinska politika i energija, klima i životna sredina. Svaka od ovih tema je nužno povezana krovnim procesom evropskih integracija koji organizacija prati od 1996. godine. Takođe, Beogradska otvorena škola već godinama radi na podizanju nivoa znanja i veština svojih zaposlenih, gradeći sve bolji istraživački tim.

Ali gde to znanje i predlozi praktičnih politika daju uticaj? U poslednjih nekoliko godina Beogradska otvorena škola

**MOVE.
LINK.
ENGAGE.**

The Enlargement: A Brand Old Story

je predlagala, zagovarala i unapredila javne politike u Srbiji. Preciznije, predlozi zaposlenih u Beogradskoj otvorenoj školi našli su se u: Zakonu o planskom sistemu, Zakonu o izmenama i dopunama Zakona o državnoj upravi, akcionim planovima za sprovođenje Strategije reforme javne uprave, Strategiji karijernog vođenja i savetovanja, Predlogu standarda usluga karijernog vođenja i savetovanja, Strategiji Evropske banke za obnovu i razvoj za ekonomsku inkluziju. Svim ovim predlozima prethodilo je obimno i detaljno istraživanje. Činjenica da su ovi predlozi uvršteni kao deo javnih politika u Srbiji govori o većem razumevanju celokupnih evropskih integracija. Naime, iako o pristupanju Evropskoj uniji pregovara zvanična vlada, to

Predlog praktične politike daje najbolja moguća rešenja za problem. Upravo je Beogradska otvorena škola uvela, ne samo u našoj zemlji već i u zemljama okruženja, pojam i praksu pisanja predloga praktičnih politika u istraživački i zagovarački mejnstrim.

se odražava na čitavo društvo. Zato je važno da svi oni kojih se tiču evropske integracije imaju svoj glas. A to su i organizacije civilnog društva koje se bave istraživanjima.

Na konferenciji „Move. Link. Engage. The Enlargement: A Brand Old Story“ predstavili smo dva nova istraživanja. Prepoznajući da se mladi ljudi u zemljama Zapadnog Balkana suočavaju s brojnim preprekama u procesu tranzicije iz sveta obrazovanja u svet rada, sproveli smo komparativnu analizu politika zapošljivosti za mlade. Na osnovu analize i procesa konsultacija s predstavnicima javnih institucija, poslovnog sektora i organizacija civilnog društva na nacionalnom i regionalnom nivou identifikovali smo pet ključnih izazova na koje je važno odgovoriti. Jedan od njih je da mladi ljudi u regionu nemaju pristup pouzdanim izvorima informisanja potrebnim za planiranje karijere,

a ostala četiri izazova i koje su preporuke koje smo predložili za njihovo rešavanje imali ste priliku da čujete na konferenciji.

Politikama zapošljivosti mladih bavili smo se i kroz istraživanje u vezi s politikama karijernog vođenja i savetovanja u Srbiji, čime smo nastavili s našim nastojanjima da obezbedimo pouzdane i relevantne podatke u ovoj oblasti. Naime, posebnu podršku smo pružili srednjim stručnim školama koje su ušle u program dualnog obrazovanja. Sproveli smo analizu i intervjuisali nastavnike i stručne saradnike kako bismo obezbedili bolju pripremu i implementaciju pravilnika o radu timova za karijerno vođenje i savetovanje u srednjim školama. Pravilnik je pripremio Ministarstvo prosvete kako bi se podržale srednje stručne škole koje su ušle u program dualnog obrazovanja. Upravo kada je u pitanju dualno obrazovanje, u vezi s kojim je izražena zabrinutost stručne i šire javnosti, ključno je da se obezbedi prikupljanje podataka i učini javnim praćenje primene Zakona o dualnom obrazovanju. Kakve su politike karijernog vođenja i savetovanja u vezi sa učešćem učenika u učenju kroz rad u Švajcarskoj, Holandiji i Slovačkoj? Kakvo je mišljenje nastavnika i stručnih saradnika u našim srednjim školama o potrebi za prilagođavanjem aktivnosti karijernog vođenja u obrazovnim profilima u dualnom obrazovanju? To su samo neka od pitanja kojima smo se bavili i o kojima ste takođe mogli više da saznate 13. i 14. septembra u Beogradu.

*Aleksandra Đurović i Vanja Dolapčev,
Beogradska otvorena škola*

Jubilej

BOŠ JE PRIČA O LJUDIMA

Sve je počelo pre 25 godina kroz dodatno obrazovanje najboljih studenata kako bi svaki od njih postao, rečima prijatelja Beogradske otvorene škole prof. dr Đure Šušnjića, „više od uskog stručnjaka koji se ustručava da bilo šta misli i čini izvan svoje struke“. Od tada do danas, dosta se toga menjalo. Nedobronamerni bi rekli čak i previše, ali kratkoročni ciljevi i nespremnost na inovacije i nisu recept za trajanje i unapređivanje.

Ukoliko neko ne bi znao šta je Beogradska otvorena škola (BOŠ), mogli bismo da kažemo da je to neprofitna, obrazovna organizacija građanskog društva, osnovana 1993. godine, koja osnažuje ljudske resurse, unapređuje javne politike i jača kapacitete civilnog, javnog i poslovnog sektora u cilju izgradnje boljeg društva, zasnovanog na slobodi, znanju i inovacijama. Međutim, ukoliko zaista želimo da objasnimo šta BOŠ jeste, onda je najbolje reći da je to - 25 godina duga priča o ljudima.

Ta priča je počela kroz dodatno obrazovanje najboljih studenata kako bi svaki od njih postao, rečima prijatelja BOŠ-a prof.

dr Đure Šušnjića, „više od uskog stručnjaka koji se ustručava da bilo šta misli i čini izvan svoje struke“. Od tada do danas priča se menjala. Nedobronamerni bi rekli čak i previše, ali kratkoročni ciljevi i nespremnost na inovacije i nisu recept za trajanje i unapređivanje.

Tokom 90-ih godina 20. veka, BOŠ je bio jedinstveno mesto susreta profesora proteranih s Beogradskog univerziteta, eksperata iz različitih oblasti, umetnika i, što je najvažnije, studenata. I tada je na BOŠ-u, kao što je to i danas, obrazovanje viđeno kao cilj kome se teži, kao sredstvo promena i vrednost koja se negu-

Tokom 90-ih, BOŠ je bio jedinstveno mesto susreta profesora proteranih sa Beogradskog univerziteta, eksperata iz različitih oblasti, umetnika i, što je najvažnije, studenata. I tada je na BOŠ-u, kao što je to i danas, obrazovanje viđeno kao cilj kome se teži, kao sredstvo promena i vrednost koja se neguje.

Foto: Nikola Stanojević

je. Tokom bombardovanja, na zahtev studenata, bošovci su se okupljali u iznajmljenom stanu, gde su održavana predavanja, vođene diskusije, a verovatno da je to bio neki vid utehe čoveku od 20 i nešto godina koji 21. vek dočekuje u skloništu. Kako je izgledalo tada raditi u BOŠ-u, i možda uopšte u civilnom sektoru, znaju samo oni koji su, prisiljavani da napuste svoje radne prostorije, mesecima radili bez ikakve nadoknade.

Kako je to zalaganje izgledalo u godinama koje su usledile?

Prva u nizu regionalnih škola na kojima se, prvi put posle rata, razgovaralo o politici, religiji i ideologijama, organizovana je u Travniku 2000. godine. U trenutku kada se o digitalnim dnevnicima govori kao o tehnološkom podvigu, nije loše spomenuti da je 2002. godine BOŠ sproveo prvo istraživanje o internet

Preko 6.000 službenika iz nacionalnih i lokalnih institucija prošlo je kroz obuke i studijske posete evropskim institucijama, koje je BOŠ kreirao i realizovao. Brojni među njima postali su odlični eksperti u svojim oblastima i znatno unapredili institucije u kojima su radili.

korisnicima u Srbiji i realizovao prvu onlajn obuku za profesore kako bi mogli da koriste internet u svrhu prenošenja znanja učenicima.

Kada se priča o promenama razvije, pre ili kasnije, kao jedan od aktera u njoj se nužno pojavi i država. A da bi država uopšte mogla da bude sagovornik, neophodna je edukacija onih koji govore u njeno ime. Mada je tema evropskih integracija u BOŠ-u otvorena još 1997, s predstavnicima države se o njoj dublje razgovaralo 2005. godine, kada su počele prve obuke državne administracije u oblasti evropskih integracija. Preko 6.000 službenika iz nacionalnih i lokalnih institucija prošlo je kroz obuke i studijske posete evropskim institucijama, koje je BOŠ kreirao i realizovao. Brojni među njima postali su odlični eksperti u svojim oblastima i znatno unapredili institucije u kojima su radili. Nažalost, do danas je veliki broj njih otišao (da ne upotrebimo neku drugu reč) iz tih institucija, ali to je već posebna tema.

Pored edukacija, BOŠ s državom vodi razgovore koji nisu uvek laki, posebno kada predlaže i zagovara javne politike. Tokom godina, BOŠ je državnim institucijama i javnoj upravi bio partner u prepoznavanju izazova, stavljao je značajna društvena pitanja na agende i predlagao rešenja. Zaposleni u BOŠ-u učestvovali su u desetinama radnih grupa za donošenje/izmene propisa, a njihovi predlozi našli su se i u: Zakonu o planskom sistemu, Zakonu o mladima, Zakonu o državnoj upravi, Strategiji karijernog vođenja i savetovanja i brojnim drugim zakonskim i strateškim dokumentima.

Ipak, nabrojane promene ne bi bile moguće bez saradnje i zajedničkog angažovanja s drugim organizacijama civilnog društva. Vitalno civilno društvo jedan je od ključnih aktera društvenih promena, a BOŠ je u proteklim godinama pružio ekspertsku i mentorsku podršku za preko 200 organizacija i medija kako bi ojačao njihove interne kapacitete i osnažio ih za zagovaranje javnih politika, posebno na lokalnom nivou.

Svoje iskustvo u obrazovanju, radu s javnim sektorom, mladima, BOŠ je stavio na raspolaganje i poslovnom sektoru. Često zanemareni kada se razgovora o procesu evropskih integracija, bez uključivanja u rad oko pregovaračkih poglavlja, bez adekvatnih priprema za korišćenje svih mogućnosti koje proces pridruživanja donosi, poslovni sektor u Srbiji ostaje pogrešno percipiran i usamljen u brojnim inovacijama koje sprovodi. BOŠ veruje da o kojoj god oblasti da razgovaramo, bilo da je reč o životnoj sredini ili razvoju ljudskih resursa, bez uključivanja poslovnog sektora nije moguć sveobuhvatan pristup, ni donošenje održivih rešenja.

BOŠ je mesto povezivanja sektora i oblasti, odnosno ljudi koji su nosioci promena u organizacijama, kompanijama, institucijama i zajednicama. Konferencija „Move. Link. Engage.” koju je BOŠ organizovao 13. i 14. septembra bila je još jedna prilika za povezivanje i razgovore o unapređivanju zapošljivosti, energetske efikasnosti i EU proširenju.

Dakle, ukoliko bi trebalo da objasnimo šta to povezuje nastavnicu iz srednje stručne škole u Pirotu, aktivistu za zaštitu ptica, savetnika u ministarstvu, direktora marketinga, studentkinju farmacije, novinara iz Niša, profesora iz Britanije, monahinju iz Bosne, menadžerku projekata u UNDP-u, bibliotekara iz Zaječara, onda bismo jednostavno mogli da kažemo da je to BOŠ priča o ljudima.

*Evica Kuč,
Beogradska otvorena škola*

POGLAVLJE 16 – POREZI

Pravni okvir Evropske unije koji se tiče oporezivanja uglavnom reguliše oblast **indirektnog oporezivanja**, kako u pogledu **poreza na dodatu vrednost** tako i u pogledu **akciza**. Propisana su pitanja definisanja i načela poreza na dodatu vrednost (PDV), kao i akcize na mineralna goriva, duvanske proizvode i alkoholna pića, koji podležu pravnom okviru Evropske unije o strukturi akciza, minimalnim stopama za svaku grupu proizvoda, kao i proizvodnji, držanju, kretanju i praćenju akcizne robe.

U vezi s **direktnim oporezivanjem**, pravni okvir EU pokriva neke aspekte korporativnih poreza i uglavnom ima za cilj **uklanjanje prepreka za prekogranične aktivnosti između preduzeća**. U oblasti direktnog oporezivanja uređuje određene aspekte **poreza na dobit** i **poreza na kapital**. Cilj politike EU u oblasti direktnog oporezivanja je otklanjanje poremećaja kod prekograničnih ekonomskih aktivnosti između privrednih društava unutar Evropske unije. Istovremeno, propisi EU u ovoj oblasti uređuju i obezbeđivanje **efektivnog oporezivanja prihoda od štednje**, u vidu kamata koje se isplaćuju fizičkim licima. Kodeks ponašanja za poslovno oporezivanje (*Code of Conduct for Business Taxation*) predstavlja političku obavezu država članica **da spreče štetne poreske mere**. Države članice se obavezuju da neće uvoditi nove, kao i da će ukinuti postojeće štetne poreske mere.

Zakonodavstvo EU u oblasti **administrativne saradnje i uzajamne pomoći između poreskih organa država članica** propisuje instrumente za razmenu podataka, sa ciljem rešavanja pitanja utaje i izbegavanja poreza, a istovremeno i omogućava uzajamnu pomoć država članica u oblasti povraćaja poreza.

Pravni okvir EU u oblasti **operativnog kapaciteta i kompjuterizacije** obuhvata pravila u vezi sa uspostavljanjem i funkcionisanjem različitih informacionih sistema za razmenu podataka između nacionalnih poreskih uprava (npr. informacioni sistem za razmenu podataka o PDV, informacioni sistem za povraćaj PDV itd).

Obaveze države kandidata

Obaveza usklađivanja zakonodavstva ne odnosi se na sve vrste poreza. Ipak, odnosi se na oblast indirektnih poreza – poreza na dodatu vrednost (PDV) i akciza na određene kategorije proizvoda kao što su: energenti, duvanski proizvodi i alkoholna pića. U pogledu poreza na dodatu vrednost, prema propisima EU, standardna stopa ne može da bude niža od 15%, a države članice mogu da primenjuju jednu ili dve snižene stope poreza na dodatu vrednost, a koje ne smeju da budu niže od 5%. Navedeni propisi, između ostalog, određuju minimalne stope

poreza za svaku vrstu proizvoda. Minimalne poreske stope za gorivo, prirodni plin, struju i ugalj su u interesu poštene konkurencije i predstavljaju sredstvo za podsticanje uštede energije kao i za korišćenje ekološki prihvatljivih goriva. Ipak, propisi na nivou EU dovoljno su fleksibilni da omoguće posebne nacionalne okolnosti. Države članice mogu odrediti posebne poreze i na druge kategorije proizvoda čija primena ne sme stvarati prepreke slobodnom kretanju robe van teritorije te države. Srbija u procesu pristupanja EU **mora uspostaviti funkciona-**

lan sistem razmene informacija o PDV između nadležnih organa, putem zajedničke informatičke mreže koja omogućava da do tih informacija može doći bilo koja članica Unije, njene poreske uprave i poreski obveznici.

Takođe, neophodno je obezbediti **nadzor i kontrolu nad kretanjem akcizne robe**, to jest, njeno elektronsko praćenje, naročito u situacijama kada je odloženo plaćanje akcize i razmenu informacija između nadležnih organa država članica.

KAKVA JE KORIST ZA SRBIJU?

- Izbegavanje dvostrukog oporezivanja – u zemlji i inostranstvu;
- Uvođenje mera za sprečavanje poreskih prevara, utaja i izbegavanja plaćanja poreza;
- Kontrola konkurencije i sprečavanje štetne konkurencije.

Pregovaračka struktura

Pregovaračka grupa 16 – porezi je u nadležnosti Ministarstva finansija. Članovi Pregovaračke grupe su i predstavnici institucija i organa: Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Ministarstva privrede, Ministarstva zdravlja, Ministarstva za evropske integracije i Republičkog sekretarijata za zakonodavstvo.

Koordinator radne grupe u Nacionalnom konventu o EU za ovo pregovaračko poglavlje je Institut ekonomskih nauka.

Analitički predlog zakonodavstva (skrining) započet je 14. oktobra 2014, a završen 6. marta 2015.

Izveštaj Evropske komisije za 2018

U godišnjem Izveštaju Evropske komisije za Srbiju 2017. godinu, Srbija je za Poglavlje 16 – porezi ocenjena ocenom 3, što znači da postoji određeni napredak u ovoj oblasti.

Beogradska otvorena škola

Masarikova 5/16,
11000 Beograd, Srbija

T: +381 11 30 61 372
F: +381 11 36 13 112
E: eupregovori@bos.rs
W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs
S: www.facebook.com/bos.rs
S: twitter.com/boskola

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Ukoliko želite da redovno dobijate bilten „Progovori o pregovorima” prijavite se [OVDE](#).

Stalo nam je do Vašeg mišljenja i povratne informacije – molimo Vas da nas kontaktirate odgovorom na mejl eupregovori@bos.rs i pošaljete nam sugestije o tome kako možemo da poboljšamo ovaj bilten. Takođe, ukoliko smatrate da bilten nije relevantan za Vaš delokrug rada ili ako niste zainteresovani da ga primete ubuduće, možete nam to javiti odgovorom na ovu [poruku](#).

Ukoliko želite da primete informacije o specifičnim poglavljima u okviru procesa pregovara Srbije sa EU popunite **Upitnik**, koji se nalazi na sledećem [LINKU](#).